

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ АНІМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито актуальність анімаційної діяльності, обумовлену проблемою творчого розвитку особистості та пошуком нових напрямів єднання із соціально-культурним простором європейської спільноти. Наголошено на розширенні напрямів використання анімаційної діяльності у різних наукових галузях, необхідності її конкретизації у соціальній педагогіці відповідно до соціально-педагогічної парадигми соціального виховання як основи розвитку сучасної соціально-педагогічної науки і практики. Охарактеризовано особливості анімаційної діяльності у соціально-педагогічному контексті.

Ключові слова: анімація, соціокультурна анімація, анімаційна діяльність, педагогічна анімація, соціально-педагогічна діяльність

Постановка проблеми. Сучасне суспільство потребує гармонійно розвинутих, творчо мислячих особистостей. Індивідуальна своєрідність та творча ініціатива кожної людини, що реалізуються в різноманітних напрямках, є основним джерелом розвитку людства і фактором соціального прогресу. Кожна цивілізована країна дбає про творчий потенціал суспільства загалом і кожної людини зокрема. Це робить проблему творчого розвитку особистості сьогодні надзвичайно актуальною, адже саме творчі люди створюють нове і неповторне у всіх сферах діяльності і тим самим рухають цивілізаційні процеси. Тому сучасна особистість повинна вміти мислити творчо, бути здатною жити у безперервно мінливому світі і відчувати себе комфортно при соціальних змінах, впевнено зустрічати непередбачені ситуації, визначати проблеми та інноваційні шляхи їх розв'язання. До цього також спонукає процес євроінтеграції України, який зумовлює пошук нових напрямів єднання зі соціально-культурним простором європейської спільноти. У цьому контексті щоразу більшу увагу науковців привертає анімаційна діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ретроспективний аналіз проблеми формування творчої особистості засвідчує, що творчість як соціальний феномен, був предметом наукової уваги філософів (Августин, Аристотель, Гегель, Платон та ін.) ще з давніх часів. Проблеми творчого розвитку учнівської молоді присвячено значну кількість наукових досліджень у галузі психології та педагогіки (Б. Ананьєв, В. Андреева, І. Волкова, В. Кан-Калік, Н. Кічук, В. Козленко, В. Лозова, В. Моляко, Я. Пономарьов, В. Пушкін, О. Столярова, О. Сущенко, Г. Шевченко, О. Штепенко та ін.). Різні аспекти виховання творчої активності учнів в умовах проблемного навчання, трудової, естетичної, громадської діяльності розглядаються в працях Ю. Бабанського, Л. Базиленко, А. Колмогорова, В. Лозової, Л. Овсянецької, Т. Шамової. Однак зауважимо, що сьогодні питання спеціального супроводу творчого розвитку зростаючого покоління актуалізується й у соціально-педагогічному контексті (О. Безпалько, Н. Гриценко, В. Завгородня, І. Зверева, Н. Лавриченко, Г. Лактіонова, В. Лінніченко, І. Ніколаєску та ін.). У зарубіжній соціально-педагогічній системі потужним засобом розвитку дитячої творчості є анімаційна діяльність, яка активно запроваджується у соціально-виховній роботі зі шкільною молоддю після офіційного визнання анімації як механізму посилення виховного потенціалу соціального простору у Франції в середині ХХ ст. В європейському науковому світі створено методологічне підґрунтя анімації, пов'язане з теорією соціально-виховного

середовища, яке вможливило поглиблений аналіз соціально-культурної анімації, виокремлення соціально-виховного спрямування анімаційної діяльності (А. Гурдон, П. Бенар, Ж. Дюмазедьє, Р. Лабурі, С. Сімоно та ін.), а також розширює значення анімаційної діяльності у соціально-культурному та педагогічному аспектах (М. Маренгула (M. Marrengula), Т. Валленіус (T. Wallenius), Е. Сантос (E. Santos), М. Фот (M. Foth), К. Овесні (K. Ovesni) та ін.). Зважаючи на здобутки зарубіжних колег, науковці на пострадянському просторі роблять власний внесок у вивчення можливостей анімації в різних галузях гуманітарної науки і практики (А. Андрєєва, Л. Волик, М. Гавриленко, Т. Дедуріна, В. Ішук, Т. Лесіна, Є. Мамбеков, М. Моїсєєва, М. Нікітський, О. Ремізова, Л. Сайкіна, С. Сергієнко, Л. Тарасов, Є. Хриков, О. Чернишенко, І. Шульга, М. Ярошенко та ін.). Наразі у вітчизняній науці питання соціально-педагогічного контексту анімаційної діяльності знаходиться на стадії розвитку.

Мета статті – проаналізувати особливості анімації у контексті соціально-педагогічної діяльності.

Виклад основного матеріалу. У зарубіжній та вітчизняній науці феномен анімаційної діяльності став предметом вивчення лише в другій половині ХХ століття. Звернемося до з'ясування сутності ключового поняття з точки зору його семантичного аналізу. У перекладі з французької термін “анімація” означає одухотворення, спонукання до певної діяльності, оживлення. Незважаючи на те, що однозначного трактування це поняття не набуло, саме французьким науковцям завдячуємо його введення до широкого наукового обігу як поняття соціокультурної анімації після Другої світової війни. До цього спонукало зменшення суспільної активності у міських та сільських громадах, а також необхідність активізації виховного потенціалу соціально-культурного простору навколо дитини з метою позитивної соціалізації учнів за межами школи, що знаходилось у професійному “полі” соціальної роботи. Теоретичним підґрунтям для вирішення даних питань стала розробка теорії соціально-виховного середовища, яка потребувала пошуку шляхів соціалізації особистості, нових виховних ініціатив в умовах зміненого європейського простору. Одним з таких шляхів стала анімація та поява терміну “аніматор” для характеристики організаторів діяльності дітей у вільний від навчальних занять час і використовувався переважно в контексті ідеї педагогізації дозвілля (французька анімаційна модель дозвілля залишається актуальною і нині, але перебуває в стані постійного вдосконалення відповідно до сучасних соціокультурних умов). Це дало підстави французьким педагогам, зокрема, Р. Торайї, виділити в складі анімації педагогічну анімацію, пов'язану саме з педагогічною діяльністю, а також зробити висновок, що педагогічна анімація охоплює не лише позашкільну та позанавчальну діяльність школярів, але й активно впроваджується у навчально-виховний процес.

Отже, відбулася поступова своєрідна еволюція розуміння сутності анімації від категорії соціокультурної до категорії соціально-педагогічної, визначивши тим самим різновекторний діапазон використання анімаційної діяльності. На Першому Національному Конгресі з питань Анімації, який відбувся в 1966 р., соціолог Ж.-П. Імоф визначив у доповіді анімацію як таку діяльність у групі чи з групою, соціальним середовищем, яка націлена на розвиток взаємодії всередині цієї групи з використанням методів прямої участі та інтеграції. Провідною функцією анімації було визнано адаптацію особистості до нових форм соціального життя з урахуванням таких аспектів, як робота з інадаптації та розвиток особистості й групи [3, с. 383]. Анімація поступово набуває ознак методології встановлення взаємовідносин між людьми та їх зв'язків із культурою на різних рівнях її вияву, що викликало науковий

інтерес дослідників відповідних наукових галузей і сприяло анімаційному підходу до їх розвитку (психології, педагогіки, історії, соціології, культурології, політології тощо).

У XXI ст. з розвитком ідей, що пов'язані з анімаційним підходом у контексті різних гуманітарних наук (М. Маренгула, Т. Валленіус, Е. Сантос, М. Фот, К. Овесни та ін.) розпочався новий етап розвитку анімації. На нашу думку, він характеризується такими процесами: подальше поглиблення специфіки анімаційної діяльності, територіальне поширення анімаційного досвіду на інші континенти, розширення напрямів використання анімаційної діяльності, відповідність до нового інформаційного середовища через використання новітніх технологій, виокремлення соціально-виховного напрямку завдяки інтеграції та узгодженню відповідно до соціально-педагогічної парадигми соціального виховання як основи розвитку сучасної соціально-педагогічної науки і практики. Провідною тезою, на якій ґрунтується анімація, є така: “Кожна людина і кожна група – головна дійова особа власного життя”. Повністю відкидається будь-яка експлуатація з боку інших людей, тобто відбувається запуск процесу вивільнення через усвідомлення власних можливостей, визначення власної ролі, виокремлення ресурсів, виконання певної соціальної ролі. Головна ідея – об'єднання людей для участі у власному житті з метою профілактики маніпулювання [1, с. 11]. Погоджуючись із цим узагальненням, додамо: якщо суб'єкт не приймає рішення, то рішення приймуть за нього і не завжди адекватне ситуації соціального розвитку. До того ж, цей принцип актуальний на різних рівнях соціального простору для набуття соціальності родинної, групової тощо. Важливо також, що стимулюється соціальний розвиток на місцевому та регіональному рівнях. Спочатку термін “анімація” використовувався для опису акту мотивації, заохочення, зокрема, й розширення прав та можливостей реальних людей. Пізніше соціокультурна анімація визначена як діяльність, спрямована кожній людині для засобів і стимулів їх становлення як активних суб'єктів власного розвитку та якісного розвитку групи, до якої вони належать. Поширювалася ідея культурної демократії, яка передбачає, що культура є синонімом руху й кожна людина має право споживати та створювати культуру [11].

Серед авторів праць, присвячених узагальненню доробку першопрохідців теорії і практики анімації та донесенню їх до пострадянської наукової спільноти, першим є Є. Мамбеков, який надає вичерпний на той час матеріал щодо можливостей створення системи анімаційної діяльності у сфері дозвілля Франції [6]. З моменту оприлюднення, його дослідження стало найцитованішим серед дослідників як анімації, так і дозвілля.

У вітчизняній науці, наукових розвідках вчених ближнього зарубіжжя, зокрема, в соціальній педагогіці, анімація є новим для дослідження явищем лише в останні десятиліття і знаходиться на стадії розвитку. Цим можна пояснити, що анімація сьогодні розуміється і як соціальне явище, і як напрям соціокультурної діяльності, і як педагогічна система, і як технологія дозвіллевої діяльності (А. Андрєєва, Т. Дедуріна, Л. Сайкіна, Л. Тарасов, І. Шульга та ін.). Анімаційна діяльність та певні аспекти зарубіжного досвіду стали предметом досліджень Л. Волик, Т. Лесіної, Н. Максимовської, С. Пальчевського, С. Пашенко, Л. Тарасова, О. Чернишенко, І. Шульги, М. Ярошенка та ін. Результати цих наукових досліджень доводять доцільність і своєчасність виділення соціально-педагогічного контексту анімаційної діяльності, що зумовлено розвитком соціально-педагогічної парадигми у галузі педагогіки.

Так, “Енциклопедія для фахівців соціальної сфери” дає визначення анімації як “свідомої діяльності, спрямованої на спонукання певного індивіда, групи, громади до усвідомлення прихованого потенціалу, створення умов для повнішої реалізації різнобічних можливостей людини, здійснення соціокультурних та соціоосвітніх програм і проектів” [3, с. 383]. Аналогічне визначення цього поняття знаходимо і у виданні “Соціальна педагогіка: мала енциклопедія” [7, с. 12]. “Соціальна педагогіка : словник-довідник” визначає анімацію соціально-культурну як діяльність, спрямовану на розвиток і зміни соціального спілкування людей, суспільних структур і вдосконалення умов для діяльності окремих індивідів і соціальних груп; спосіб ведення соціально-культурної роботи в різних сферах суспільної діяльності з опорою на художню самодіяльність [8, с. 28]. Таким чином, зазначені довідникові видання наголошують на соціокультурному змісті анімації, її використанні у соціокультурній сфері. Разом із тим, включення цього поняття до аналізованих видань свідчить про те, що воно входить до кола основних понять, які розкривають сутність і зміст теорії та практики соціальної педагогіки як інтегрованої галузі знань, поглиблюють уявлення про соціально-педагогічні явища і відтворюють сучасний зміст соціальної педагогіки, а отже, потребує конкретизації з точки зору можливостей його розвитку в соціальній педагогіці.

Логічним кроком щодо цього є визначення анімації в педагогічному контексті, яке подане у цих виданнях, а саме: “це вид соціально-педагогічної діяльності, спрямованої на реалізацію певних дій з метою оздоровлення соціального клімату певного середовища, створення атмосфери креативності, допомоги людям адаптуватися до соціальних змін, сприяння їх інтеграції в соціокультурний простір, спонукання до взаємодії та порозуміння людей в групі” [3, с. 383; 7, с. 12–13]. Тобто, педагогічний контекст анімації, викладений вище, дає можливість виокремити поняття “педагогічна анімація”. Аналіз наукових праць В. Бочарової, А. Лучанкіна, А. Снятського, Ю. Стрельцова, Л. Тарасова, Н. Ярошенка дає змогу конкретизувати його зміст, оскільки у них представлено соціально-педагогічний підхід до соціокультурної анімації, а саме: як забезпечення процесу розвитку організованої групи та її членів на рівні суспільних відносин і культурного формування у сфері вільного часу, що ефективно впливає на процес соціалізації особистості; як культурно-дозвіллева діяльність спеціаліста з дітьми, підлітками і молоддю, з виховання засобами культури, мистецтва і спілкування [9, с. 58]. На думку О. Чернищенко, до основних функцій педагогічної анімації належать: релаксація; комунікація; когнітивізація; креативізація [10, с. 15]. Анімаційну діяльність у соціально-педагогічній сфері вона пов’язує з впровадженням у роботу з дітьми та молоддю високоякісних анімаційних програм, які служать багатофункціональним проектом для передачі соціальної, культурної інформації, сприяють збереженню естетико-культурних цінностей, систематизації інформації й придбанню естетичного досвіду [10, с. 14], виділяючи соціокультурну анімацію як інноваційний напрям соціокультурної діяльності, зокрема, соціального педагога.

Спираючись на роботи вітчизняних та зарубіжних колег, дослідник Т. Лесіна зазначає, що педагогічна анімація спрямована на саморозкриття особистості, саморозвиток і самореалізацію у соціально значущій перетворювальній діяльності та виділяє педагогічну сутність поняття “анімаційна діяльність соціального педагога” [4]. Н. Максимовська, досліджуючи дозвіллевий потенціал анімаційної діяльності, зазначає, що педагогічна анімація – процес пробудження, одухотворення та активізації власне людських сутнісних духовних сил особистості, результатом чого є

натхнення на продуктивне соціальне життя, соціальну творчість, гармонізацію соціальних відносин [5].

Ми розділяємо думку І. Шульги щодо підходу до визначення педагогічної анімації з трьох позицій: як соціального явища, як соціально-педагогічної системи і як спеціальної професійної діяльності соціального педагога: “Як соціальне явище педагогічна анімація – це частина культурної і виховної системи суспільства, яка закріплена у вигляді особливої моделі організації різних видів соціально-схвального дозвілля різних вікових, соціальних і національних груп. Як соціальна система педагогічна анімація – це сукупність державних, громадських, приватних та інших соціальних інститутів, які покликані забезпечити необхідний і достатній рівень соціально-схвальних і соціально-корисних видів дозвілдової діяльності і відносин, який відповідає інтересам громадян і закріплений у відповідних нормативно-правових актах. Як спеціальна професійна діяльність педагогічна анімація – це сукупність різних видів і форм педагогічної взаємодії у сфері вільного часу дітей, підлітків і юнацтва, з допомогою яких задовольняються і розвиваються релаксаційно-відновлювальні, культурно-освітні і культурно-творчі потреби та інтереси, стимулюється соціальна активність особистості, її здібність до перетворення оточуючої дійсності і самої себе” [9, с. 59].

Отже, педагогічна анімація безпосередньо пов'язана з діяльнісним підходом до розвитку творчого потенціалу, соціальної активності і творчості особистості і групи людей. Тому не можна переоцінити вагомість педагогічної анімації у розвитку творчого потенціалу дітей, підлітків та молоді.

Науковці виокремлюють низку принципів, які забезпечують ефективність анімаційної діяльності, і на нашу думку, мають педагогічний контекст:

- урахування регіональних особливостей, соціокультурної та економічної ситуації в регіоні (характеристики дитячого контингенту, структури закладів);
- синергізм (використання комплексу різноманітних заходів у реалізації анімаційних акцій та програм, у яких взаємодіють педагоги-аніматори та партнери, а також психологи, соціальні педагоги, працівники соціальних служб тощо);
- педагогічний оптимізм (упевненість педагога у змінах на краще в особистості дитини, віра в її можливості);
- принцип поваги до партнера (виступає як основна вимога у відносинах між педагогом та партнером).

У процесі анімаційної діяльності з дітьми та молоддю варто зважати ще й на такі специфічні (інструментальні) принципи, як:

- розподіл часу (можливість раціонально розподіляти свій час, а також тривалість, темп, інтенсивність в організації освітнього-виховного процесу);
- добровільність (будь-яка, навіть мінімальна участь особистості, сприймається толерантно, адже респонденти мають різні потреби, мотиви тощо);
- невимушеність (поводження учасників “як удома”; відсутність будь-якого тиску щодо результативності, уникнення конкуренції);
- відкритість (можливість прийняття власних рішень та проявів ініціативи учасниками навчально-виховного процесу);
- принцип опори на власні потенційні можливості людини (підкреслює активну роль партнера у розв'язанні своїх проблем) [1; 4; 9; 11; 12].

Аналіз наукової літератури з питання анімації надав можливість виокремити основні напрями анімаційної діяльності: рекреаційний, педагогічний, соціально-культурний, музейний, театральний та ін.

Із наведеного аналізу можна зробити висновок, що анімація виступає одним із дієвих соціально-виховних механізмів. Відбувається безперервна взаємодія і творення людиною себе й тих, хто її оточує, всупереч суто споживацькому існуванню, тобто позитивне соціальне творення, яке є результатом злагоджених соціально-виховних дій у контексті анімаційної діяльності. Анімація постає в сенсі мотивації в дії, що є соціально-виховним механізмом і розкриває її педагогічний зміст. Соціокультурна анімація робить спільноту активним агентом змін, творчим виробником соціального контенту.

Практика анімаційної діяльності, що здійснюється соціальними педагогами, соціальними працівниками, у нашій країні сьогодні, дає змогу зробити висновок, що особливий інтерес у контексті позитивної соціалізації, розвитку творчого потенціалу зростаючого покоління становить шкільна і педагогічна анімація. Остання спрямована на організацію культурно-просвітницької, дозвіллевої діяльності в школі та позашкільних закладах у позанавчальний час та під час канікулярного відпочинку шляхом використання театралізованих, ігрових, тренінгових засобів в освітньо-виховній роботі з дітьми. Її основна мета – створення умов, за яких дитина успішно розвивається в сфері вільного часу, просуваючись від відпочинку й розваг, які передбачають фізичне і психоемоційне відновлення, до творчості та соціальної активності в означеній сфері, отримуючи від цього задоволення.

У її змісті можна виділити пізнавальну, ціннісно-орієнтовану, практично-перетворюючу і творчу діяльність, які реалізуються через різні форми анімаційних програм. Так, спортивно-оздоровчі, спортивно-розважальні і спортивно-пізнавальні програми будуються на залученні дітей до активного руху через захоплюючі й веселі конкурси, змагання, спортивні свята, спартакіади, рухливі ігри, походи, пішохідні екскурсії тощо. Не менш значущими є творчо-трудова програми, які допомагають набутти різні вміння і навички в різних видах занять, ремесел через аукціони виробів із природних матеріалів, конкурси аматорської фотографії, виставки пісочної і крижаної скульптури, фестивалі авторських віршів та пісень. Культурно-пізнавальні та екскурсійні анімаційні програми будуються на залученні особистості до культурно-історичних і духовних цінностей через відвідування музеїв, театрів, художніх галерей, парків, виставок, концертів і різних видів екскурсій.

Особливого інтересу в дитячому та молодіжному середовищі набувають сьогодні конкурсно-ігрові та пригодницькі програми, що складаються з різноманітних ігор та конкурсів, об'єднаних загальною темою, залучаючи дітей до участі в рольових іграх та конкурсах, “піратських вилазках”, нічних походах, тематичних пікніках. З-поміж популярних анімаційних програм, відзначаються також видовищно-розважальні, танцювально-розважальні та фольклорні. Вони включають у себе святкові заходи, конкурси, фестивалі, карнавали, тематичні дні, ярмарки, шоу-програми, концерти, дискотеки, танцювальні вечори тощо. Завдяки запровадженню методів, спрямованих на активізацію мобільності групи чи спільноти (спільний аналіз реальності, критична позиція в проблемних питаннях, аналіз та діалог про майбутнє перетворення, спрямовані зміни та поліпшення дійсності, розподіл соціальної відповідальності, оцінка, коригування результатів тощо), передбачається подолання інформаційної нерівності в мистецтві через поширення технологій соціокультурної анімації.

Використання принципу пошуку власних можливостей приведе до зміщення акцентів у розвитку спільноти з “доступу до технологій” на “їх ефективне використання”. Як результат – розробка та реалізація програм використання

мистецтва, інформаційно-комп'ютерних технологій, засобів масової інформації для розвитку спільнот тощо, що є особливо актуальним для сучасників, особливо молоді.

Значення педагогічної анімації, як засобу розвитку творчого потенціалу учнівської молоді, зумовлене своєрідністю функцій анімаційної діяльності. Серед них можна виокремити такі:

- *функція адаптації та участі*, що має на меті сприяти ефективній соціалізації та пристосуванню особистості до численних змін навколишнього світу, усунення або пом'якшення соціальних конфліктів, попередження стресів;

- *рекреаційну*, пов'язану з відновленням та розвитком фізичних сил, організацією дозвілля та цілеспрямованим культурним розвитком особистості;

- *виховну* (анімація відіграє роль додаткової школи, поглиблюючи відповідні знання та культурні інтереси індивіда);

- *коригувальну*, що вивільняє дитину від щоденної фізичної та психічної втоми, перекидає психологічні вади, виховні та культурні недоліки;

- *критичну та стабілізаційну*, яка сприяє пошуку нових взаємовідносин між індивідами та групами, нових стилів життя, що стимулюють становлення демократії та полікультурності суспільства [1; 2; 11; 12].

Отже, проаналізувавши вище зазначене, можна узагальнити, що анімація (анімаційна діяльність) у соціокультурній сфері дедалі більше привертає увагу зарубіжних і вітчизняних дослідників і практиків різних наукових галузей. Вивчення їх доробку засвідчує наявну термінологічну неоднозначність у трактуванні поняття “анімаційна діяльність”. Увага в основному акцентується на організаційно-дозвіллевому аспекті анімаційної діяльності особистості. Разом з тим розповсюдження поняття “анімації” у багатьох соціальних науках наповнило його різним змістом. Відповідно це зумовлює доцільність і необхідність конкретизації цього поняття з точки зору можливостей його розвитку, зокрема, в педагогіці.

Останні десятиліття спостерігаємо інтенсивний розвиток вітчизняної соціальної педагогіки як нової педагогічної галузі. Саме їй завдячуємо актуалізації такого наукового напрямку дослідження як проблема анімаційної діяльності фахівця – соціального педагога чи соціального працівника. Соціально-педагогічний підхід до соціокультурної анімації знайшов своє вираження у педагогічному контексті анімаційної діяльності та появи поняття “педагогічна анімація”. На сьогодні воно теж не має однозначного формулювання і визначається з трьох позицій: як соціальне явище, соціально-педагогічна система, спеціальна професійна діяльність соціального педагога / соціального працівника. Ми вважаємо, що ці позиції за своєю спрямованістю і змістовною сутністю є соціальними, оскільки в їх основі маємо соціально-значущу перетворювальну діяльність (на це вказують навіть їх назви), а за технологією реалізації – педагогічними, що дає нам підстави виділяти не тільки педагогічний, але й соціально-педагогічний контекст анімаційної діяльності (соціально-педагогічна анімація). Це соціально-педагогічна діяльність фахівця соціальної сфери, яка має виховне, культурне, суспільне спрямування з різними категоріями населення з метою оптимізації і стимулювання міжособистісних контактів між індивідами і суспільних зв'язків між різними соціальними інститутами, що тим самим сприяє позитивній соціалізації через спрямування процесу адаптації, актуалізації потенціалу особистості, ініціюючи її на соціально значущу перетворювальну діяльність.

Щодо педагогічної анімації, то це вагомий ресурс соціально-педагогічної діяльності, у застосуванні методів і засобів якої можна досягти ефективних результатів у процесі соціалізації особистості на різних вікових етапах. Залучення

інтерактивних форм і методів анімації у процесі соціально-педагогічної діяльності в шкільному та позашкільному середовищі сприяє розвитку творчих здібностей дітей та набуття вмінь знаходження нестандартних рішень у життєвих ситуаціях, безпечної поведінки, що стимулює підвищення рівня соціальної активності особистості. Саме активізація та стимулювання соціальної творчості призводять до саморозкриття, саморозвитку й самореалізації особистості, що є особливо важливим на етапі її становлення. У результаті анімаційного впливу в дітей задовольняються релаксаційні, оздоровчі, культурні, освітні, творчі потреби та інтереси, створюються умови для соціальної активності особи, здатної до перетворення навколишньої дійсності.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, огляд сучасних вітчизняних і зарубіжних досліджень дозволяє дійти висновків про те, що відбувається подальше усвідомлення особливостей анімації в соціально-культурному житті, конкретизуються можливості анімаційної діяльності з подолання різних соціальних проблем. Спільним для досліджень є те, що визнається активна соціальна суб'єктність, соціально-творча спрямованість, як основна мета анімаційних дій, провідним є принцип прямої участі, анімація дедалі більше стає соціально-виховним феноменом. Із цим пов'язуємо перспективу подальших досліджень анімації як напряму соціально-педагогічної діяльності, що стосуватиметься вікових особливостей її запровадження та розробки програм використання можливостей анімаційної діяльності в роботі з різними соціальними групами.

1. Амман Г. Социально-культурная анимация в Швейцарии / Теория и практика социальной работы: отечественный и зарубежный опыт: В 2х т. – М.-Тула, 1993. – Т. 1. – 230 с.
2. Анимационная деятельность в социально-культурном сервисе и туризме: учеб. пособие для вузов / за ред. Т. Третьякова. – М. : Академия, 2008. – 272 с.
3. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг.ред. І. Звереві. – Київ-Сімферополь :Універсум, 2012. – 536 с.
4. Лесіна Т.М. Соціально-педагогічні умови стимулювання майбутніх соціальних педагогів до анімаційної діяльності: автор. дис.. канд. пед. наук: 13.00.05 / Тетяна Миколаївна Лесіна . - Луганськ, 2009. - 20с.
5. Максимовська Н.О. Анімація в сфері дозвілля як напрям соціально-педагогічної діяльності // Соціальна педагогіка:теорія та практика. – 2011. - №1. –С.19-26.
6. Мамбеков Е. Организация досуга во Франции : анимационная модель : дисс. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.05 / Е. Мамбеков. – СПб., 1992. – 169 с.
7. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / за заг. ред. І. Звереві. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.
8. Соціальна педагогіка : словник-довідник / за заг. ред. Т. Алексеєнко. – Вінниця : Планер, 2009. – 542 с.
9. Шульга И. Педагогическая анимация как социокультурный и психолого-педагогический феномен / И. Шульга // Педагогическое образование и наука. – 2008. – № 2. – С. 55–59.
10. Чернишенко О. Соціокультурна діяльність соціального педагога : методичні рекомендації / О Чернишенко ; за ред. Р. Вайноли. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – 270 с.
11. Foth M. Sociocultural Animation [Електронний ресурс] / М. Foth. — Режим доступу: <http://www.irma-international.org/viewtitle/11456/>.
12. Marrengula L. Addressing Socio-cultural Animation as Community Based Social Work with Street Children in Maputo, Mozambique : academic dissertation [Електронний ресурс] / М. Marrengula. – Режим доступу: <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-8269-4.pdf>.

The actuality of animation activity, conditioned by the problem of creative development of personality and search of new directions of unity with sociocultural space of European community, is exposed in the article. It is marked expansion of directions of the use of animation activity in different scientific industries, to the necessity of her specification for social pedagogics in accordance with the socialpedagogical paradigm of social education as

basis of development of modern socialpedagogical science and practice. The features of animation activity are described in a socialpedagogical context.

Keywords: *animation, sociocultural animation, animation activity, pedagogical animation, socialpedagogical activity.*

doi:10.15330/esu.10.146-154

УДК 37.013.42

ББК 74.265.1

Іванна Кулик, Лідія Плеш

ТРЕНІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФІЛАКТИКИ ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ

У статті розглядаються питання профілактики ВІЛ-інфекції серед підлітків як соціально-педагогічної проблеми, охарактеризовано тренінг як форму профілактики цього суспільно негативного явища. Розкрито види тренінгів, які можуть використовуватись у здійсненні соціально-педагогічної діяльності. Визначено, що ефективним методом у проведенні тренінгів є метод “рівний-рівному”, за якого старшокласники можуть бути провідними у групі підлітків і передавати інформаційний досвід.

Ключові слова: *вірус імунодефіциту людини, підлітки, профілактика, тренінг, метод “рівний-рівному”.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Внаслідок нестійких соціально-економічних, культурно-освітніх процесів у світі, набула поширення соціальна дезадаптація, втратили свою важливість моральні цінності, у більшості населення зникла мотивація до ведення здорового способу життя. Усе це призвело до різкого зниження рівня здоров'я дітей та юнацтва, зокрема зріс відсоток небезпечних інфекційних захворювань, серед яких – Вірус імунодефіциту людини (ВІЛ) та Синдром набутого імунодефіциту (СНІД). За даними Українського центру контролю за соціально небезпечними захворюваннями, 2016 року Міністерством охорони здоров'я України було зареєстровано 17 064 нових випадків ВІЛ-інфекції, із них 2 822 дитини до 14 років, також сюди враховуються діти, народження ВІЛ-інфікованими жінками, з невизначеним ВІЛ-статусом (без урахування даних тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополь з 2014 року та частини території проведення антитерористичної операції з 2015 року). Усього з 1987 року в Україні офіційно зареєстровано 297 422 випадки ВІЛ-інфекції серед громадян України, у тому числі 92 886 випадків захворювання на СНІД та 41 706 смертей від захворювань, зумовлених СНІДом [5].

Дана проблема є в центрі уваги не тільки науковців, педагогів, медиків, а й широких кіл громадськості. Для застереження молоді від ВІЛ-інфекції активно здійснюється профілактична діяльність. Профілактика – це науково обґрунтований і вчасно застосований вплив на соціальний об'єкт з метою збереження його функціонального стану та попередження негативних процесів у його життєдіяльності. Профілактика представляє собою активний процес створення умов для підвищення якості життя, формування особистих якостей людини, які сприяють її благополуччю [7, с. 165]. Одним із ефективних методів профілактики є тренінг.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Теоретико-методичні та науково-практичні засади здійснення профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі, формування здорового